

Hoe maakt u het?

Hoe maakt u het? zoekt een antwoord op de vraag waarom het leren van het Nederlands als tweede taal voor veel mensen zo moeilijk is. Het Nederlands wordt bekeken vanuit een intercultureel perspectief. Het boek is bedoeld voor docenten en vrijwilligers die NT2 onderwijzen. Ook voor de lerarenopleidingen en materiaalontwikkelaars wordt het aanbevolen.

Volgens de auteur Van der Toorn zijn taal en cultuur zó verweven dat het wel problemen móet geven voor iemand uit een andere cultuur, die (in) de taal van een voor hem vreemd land leert. In *Hoe maakt u het?* verkent ze allerlei aspecten van taal die tot problemen kunnen leiden: uitdrukkingen en spreekwoorden, woorden en zinsstructuren.

Voorbeelden van vragen die worden beantwoord zijn: Waarom zegt een Marokkaan na een half jaar Nederlandse les nog steeds: 'Ik Marokkaan' en niet: 'Ik ben een Marokkaan?' Waarom is een uitdrukking als 'Hoge bomen vangen veel wind!' voor veel mensen uit andere culturen onbegrijpelijk? In andere landen waait het toch ook? Waarom reageert die vluchteling uit Bosnië niet als we hem vragen of hij de deur dicht kan doen? Waarom blijven cursisten zoveel fouten maken in het gebruik van de werkwoordstijden?

Niet alleen linguïstische, maar ook pragmatische en socio-culturele aspecten komen uitgebreid aan de orde. Bovendien is er een apart hoofdstuk aan non-verbale aspecten gewijd.

Tot slot worden de bevindingen samengevat en worden aanbevelingen gedaan voor een leerlijn met betrekking tot het onderwijs Nederlands als tweede en als vreemde taal.

J. van der Toorn-Schutte, *Hoe maakt u het?* Baarn, Auctor, 1997. 178 blz. ISBN 90-543-6142-5, f 39,50.

Ideeën over schrijfdidaktiek

Herschrijven van teksten is te leren, literair schrijven is te leren. Dat is het uitgangspunt van *Er staat wat er staat*, een bundel met tien bijdragen waarin negen verschillende auteurs inzicht geven in hun werk als docent schrijven. De bundel is samengesteld door Aly Freije en Nirav Christophe en is voortgekomen uit twee Utrechtse bijscholingscursussen op het gebied van lesgeven in schrijven.

Drie bijdragen, lezingen van Willem van Toorn, Geert Koefoed en Frederice van Faassen, gaan in op het schrijven van poëzie. De overige zeven bijdragen hebben betrekking op proza en stellen alle op eigen wijze de didactiek van het bespreken en herschrijven van prozateksten centraal. Elk van deze bijdragen bestaat uit een korte schets van de werkwijze van de betreffende docent, gevolgd door een toelichting in de vorm van een interview.

Zo bieden Frederice van Faassen en Karianne de Boer inzicht in het laten schrijven en herschrijven van 'ervaringsteksten', Tonnus Oosterhoff en Cocky van Bokhoven hebben gewerkt met zeer korte verhalen, terwijl Johan Eimers en Anne-Wil Pettersson laten zien hoe zij werken met wat langere korte verhalen. Nirav Christophe ten slotte gaat in op het gebruik van dialogen in proza.

A. Freije & N. Christophe (red.), *Er staat wat er staat. Ideeën over schrijfdidaktiek*. Amsterdam/Utrecht, Stichting Lift voor Schrijvers/Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, 1996. 110 blz. ISBN 90-712-3224-7, f 19,90 (excl. verzendkosten). Schriftelijk of telefonisch te bestellen bij: Stichting Schrijven, Herengracht 418, 1017 BZ Amsterdam, tel. 020: 625 41 41, fax 020: 638 31 53.

Gedichten van kinderen

In de brochure *In een plas zag ik de lucht* beschrijft Lucie Visch, consulente literaire vorming, hoe zij met kinderen van midden- en bovenbouw van de basisschool gedichten heeft geschreven. De brochure is uitdrukkelijk ook bedoeld als een werkboek voor leerkrachten en verder voor iedereen die zich

zorgen maakt over het gebrek aan taalvorming op school.

De brochure valt in twee delen uiteen. In het eerste deel licht de schrijfster toe wat zij ziet als de functie van gedichten schrijven met kinderen: niet leren hoe een gedicht te schrijven, maar kinderen leren gebruik te maken van de poëtische vermogens die zij van zichzelf hebben. Vervolgens gaat zij in op wat in haar visie een tekst tot een gedicht maakt, op geschikte onderwerpen voor een gedicht, op het begeleiden van het schrijven door de kinderen en op de functie van voorlezen en het samen bespreken van de gedichten. Ook wordt kort aandacht besteed aan leerlingen met een andere taal dan Nederlands als moedertaal.

In het tweede deel licht zij haar werkwijze toe door een beschrijving te geven van vier poëzielessen zoals die gegeven zijn in groep 6 van een Amsterdamse basisschool.

In een van de komende *Moer*-nummers wordt uitgebreid teruggekomen op poëzie schrijven door leerlingen.

L. Visch, *In een plas zag ik de lucht. Gedachten en gedichten van kinderen*. Amsterdam, Stichting Kunstzinnige Vorming Amsterdam/Taaldrukwerkplaats, 1996. 48 blz. ISBN 90-716-6120-2, f 15 (excl. verzendkosten). Adres SKVA: Oudezijds Voorburgwal 302, 1012 GL Amsterdam, tel. 020: 626 30 10, fax 020: 626 35 19.

Instructieve teksten

Om te weten dat je een tandenborstel niet moet doorslikken, hoef je niet echt een gebruiksaanwijzing door te nemen. Bij het instellen van het nieuwste type breedbeeld-TV ligt dat al anders, om maar niet te spreken van het een week vooruit programmeren van een videorecorder. In dat soort gevallen is het handig een compacte maar effectieve, niet door vertaalfouten onleesbare handleiding te hebben, die de gebruiker snel en veilig de geheimen van het apparaat onthult. Iedereen weet echter ook uit eigen ervaring hoe vaak het wél mis gaat met handleidingen en andere soorten geschreven aanwijzingen.

Instructieve teksten is een handboek dat helemaal gewijd is aan zulke teksten. Allereerst

gaan de schrijvers in op de vraag wat nu eigenlijk instructieve teksten zijn, om te vervolgen met een hoofdstuk vanuit het perspectief van de lezer/gebruiker van deze teksten: hoe gaat een gebruiker eigenlijk te werk bij het lezen van zo'n tekst, wat zoekt hij en hoe zoekt zij? In welke gebruiksomgevingen moeten de diverse instructieve teksten functioneren? De drie daarop volgende hoofdstukken gaan vervolgens in op allerlei factoren die van belang zijn bij het ontwerpen en schrijven van drie soorten instructieve teksten, achtereenvolgens gebruiksaanwijzingen, software-handleidingen en bijsluiters. Ook in deze hoofdstukken blijft het perspectief van de lezer voorop staan. Het boek wordt afgesloten met twee hoofdstukken over hoe onderzoek te doen naar de evaluatie in de praktijk en naar het effect van geschreven instructies.

Instructieve teksten is een studieboek (inclusief een serie vragen en opdrachten bij elk hoofdstuk), bestemd voor studenten taalbeheersing en communicatie, maar daarnaast bevat het boek zeker ook veel wetenswaardigs voor ieder die geïnteresseerd is in processen van lezen en schrijven en de samenhang daartussen.

F. Maes, N. Ummelen & H. Hoeken, *Instructieve teksten. Analyse, ontwerp en evaluatie*. Bussum, Coutinho, 1996. 256 blz. ISBN 90-628-3005-6, f 44,50.

Correct zakelijk schrijven

Bouwstenen voor communicatie is primair geschreven voor zakenlieden, economen, juristen en anderen die in de zakelijke sfeer correct, dat wil zeggen ondubbelzinnig, zonder misverstanden, willen communiceren. Om dit te bereiken gaat in deze *taalhouvast* de meeste aandacht uit naar 'taalverruiming' (deel 1: 'Woordgebruik'), het presenteren van een groot aantal woorden in hun juiste context, waar nodig in vergelijking met verwante woorden en eventueel vergezeld van grammaticale informatie. Deel 2 van deze taalgids informeert over 'Grammatica en spelling', met informatie over het aaneenschrijven van woorden, het gebruik van de tussen-s in samenstellingen, de werkwoordelijke eind-

groep, en vele andere voetangels en klemmen bij correct schrijven.

Het boekje wordt gecombineerd met twee bijlagen, respectievelijk met informatie over interpunctie en met oefeningen.

De delen 1 en 2 zijn alfabetisch samengesteld, al willen de schrijvers daarmee niet suggereren dat hun boek alleen maar een naslagwerk zou zijn. *Bouwstenen voor communicatie* is in de visie van de schrijvers zeker ook bedoeld om grondig bestudeerd te worden.

S. Verrept & L. Woestenburger, *Bouwstenen voor communicatie. Een taalhouvast*. Leuven/Amersfoort, Acco, 1996. 89 blz. ISBN 90-334-3681-7, f 26,50.

Grammaticaal spektakel

Bijna 41 jaar is Ina Schermer-Vermeer als taalkundige verbonden geweest aan de Universiteit van Amsterdam en dat was niet de minste reden om haar bij haar afscheid een bundel artikelen op het gebied van de taalkunde aan te bieden. Liefst 22 auteurs hebben even zo veel bijdragen geleverd aan *Grammaticaal spektakel*, een titel die tevens de verscheidenheid van de bijdragen tot uitdrukking wil brengen. Zo gaat bijvoorbeeld Els Elffers in haar bijdrage in op 'modale partikels' of 'oordeelspartikels', die kleine onbeklemdoende woordjes als *ook*, *nog*, *pas*, etcetera die zo belangrijk zijn voor de betekenis van een uiting, maar meteen ook een van de lastigste onderdelen vormen voor onder andere leerders van het Nederlands. Durk Gorter schrijft over een groep sprekers van het Fries die tot nu toe wat onderbelicht is gebleven, de sprekers van het Fries als tweede taal. Joop van der Horst vraagt aandacht voor een inderdaad zeer lastige en daardoor (?) onbekende spellingregel: het aaneenschrijven van persoonlijke voornaamwoordelijke bijwoorden als *ervan* of *erop*, en Jan Stroop behandelt de ontwikkelingen in de enkelvoud- en meervoudsvormen van de *vlo*, zoals die af te leiden zijn uit een dialectvragenlijst van het P.J. Meertens-instituut uit 1979.

Andere bijdragen zijn van Frida Balk, Geert Booij, Hans Broekhuis, Marjolein van Dort-Slijper, A.M. Duinhoven, J. Gvozdanovic, S. de Haan, Wim Honselaar, Theo Janssen, Nel

Keijsper, Wim Klooster, A. Kraak, J. Luif, Harry Perridon, C. Ruijgh, Judith Schoonenboom, Arie Verhagen, en Ad Welschen. De bundel wordt afgesloten met een lijst van publicaties van Ina Schermer.

E. Elffers, J. van der Horst & W. Klooster (red.), *Grammaticaal spektakel. Artikelen aangeboden aan Ina Schermer-Vermeer*. Amsterdam, UvA/Vakgroep Nederlandse Taalkunde, 1997. VIII + 254 blz. ISBN 90-801-0216-4, f 7,50. Te bestellen door dit bedrag over te maken op postbanknummer 4771545 van W.G. Klooster, Amsterdam, onder vermelding van 'Grammaticaal spektakel'.

Handboek literatuuronderwijs

De gevolgen van de invoering van de Tweede Fase in het voortgezet onderwijs voor het literatuuronderwijs leverden het centrale thema voor de *Dag van het Literatuuronderwijs* van 1996, georganiseerd door Stichting Bulkboek's Dag van de Literatuur en de Stichting Schrijvers School Samenleving. Onder het motto 'Meer in minder tijd?' werd voor zo'n 600 docenten, bibliothecarissen en andere geïnteresseerden in vier lezingen en zeven werkgroepen ingegaan op velerlei aspecten van literatuuronderwijs in het kader van de Tweede Fase en het studiehuis.

De onderwerpen uit deze lezingen en werkgroepen zijn nu in elf hoofdstukken bijeengebracht in het *Handboek literatuuronderwijs*. Het handboek opent met een hoofdstuk over de gevolgen van de Tweede Fase voor het vak Nederlands en de mogelijke invoering van één vak literatuur, gevolgd door hoofdstukken over achtereenvolgens middeleeuwse literatuur in de klas, literaire ontwikkeling, hoe meer te doen in minder tijd, nieuwe media, de schoolbibliotheek, vakoverstijgend literatuuronderwijs, het leesdossier, cultuureducatie, intercultureel literatuuronderwijs, en de leeslijst. Elk hoofdstuk bestaat uit het verslag van een lezing/workshop, aangevuld met een artikel van een deskundige over het betreffende onderwerp. De hoofdstukken over workshops bevatten verder ook achtergrondliteratuur, lessuggesties en informatie over cursussen en nascholing.

Door heel het boek heen staan tips voor

leesbevordering en het handboek wordt afgesloten met onder meer een lijst met achtergrondliteratuur over de Tweede Fase en een register op onderwerp.

P. Voorsmit e.a. (red.), *Handboek literatuuronderwijs*. Amsterdam, BulkBoek, 1997. 160 blz. ISBN 90-757-88-010. Adres: Keizersgracht 386-A, 1016 GB Amsterdam. Voor informatie tel. 0342: 49 42 00. e-mail: bulkboek@schrijversnet.nl.

Leesbevordering voor Molukkers

Leesbevordering is een belangrijk aandachtspunt voor het Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers. Dit en het feit dat in de afgelopen jaren een grote hoeveelheid, maar ook diversiteit, aan leesbevorderende activiteiten en projecten ontplooid is, heeft geleid tot de uitgave van de bundel *Luisterrijke leescultuur*. Het boek bundelt niet minder dan 28 – deels bewerkte, deels nieuwe – bijdragen over leesbevordering bij Molukkers, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat leesbevordering tegemoet moet komen aan de steeds veelzijdiger leesbehoeften onder Molukkers, maar zonder afbreuk te doen aan belangrijke elementen van de Molukse orale cultuur.

Onder de titel 'Leescultuur en Molukkers' opent het boek met drie meer algemeen gerichte artikelen, waaronder een onderzoeksverslag over de leescultuur van Molukse leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs, hun ouders en hun leraren. In een tweede deel, 'Aanzetten tot leesbevordering', wordt ingegaan op inhouden en organisatie van leesbevorderende activiteiten, terwijl in de laatste acht hoofdstukken lijnen voor leesbevordering uitgezet worden. Het boek sluit af met vier bijlagen: een uitgebreide eigentijdse en zeer nuttige literatuurlijst over Molukkers en de Molukken, het materiaal en de complete resultaten van het al genoemde leesonderzoek, een adressenlijst en informatie over de auteurs.

Luisterrijke leescultuur bevat grotendeels praktisch gerichte hoofdstukken, die qua inhoud betrekking hebben op zowel peuters, leerlingen als op volwassen lezers, en die qua activiteiten informatie geven over zowel eenmalige activiteiten als ook cursussen of pro-

jecten. Dit alles zowel op het niveau van scholen als op dat van de volwasseneneducatie, de bibliotheken of het welzijnswerk. Mede door deze brede oriëntatie is de bundel ook van belang voor belangstellenden die niet direct met de Molukse doelgroep te maken hebben.

H. Straver (red.), *Luisterrijke leescultuur. Bijdragen over leesbevordering voor Molukkers*. Utrecht, Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers, 1996. 242 blz. ISBN 90-733-88-716, f 35. Adres: Postbus 13375, 3507 LJ Utrecht. tel. 030: 233 39 00; fax 030: 231 62 75.

Nederlands voor Molukse volwassenen

Als een van de oudste etnische groepen in Nederland kunnen Molukkers zich goed redden in het Nederlands, zo is de indruk bij het grote publiek. Lessen Nederlands, speciaal voor deze groep, zullen dan ook wel niet meer nodig zijn. Uit ervaringen in de volwasseneneducatie (VE) en uit andere bronnen – onder meer uit test- en toetsresultaten – blijkt een en ander in de praktijk toch wat minder eenvoudig te liggen, en ook Molukkers zelf uit allerlei leeftijdsgroepen geven in toenemende mate aan behoefte te hebben aan versterking van hun Nederlands voor opleiding, werk of in hun dagelijkse leefsituaties.

Molukse deelnemers in de VE vormen zo de exponent van een doelgroep die in de nabije toekomst alleen maar zal toenemen: een doelgroep voor wie de 'gewone' lessen Nederlands als tweede taal niet relevant zijn, maar voor wie het Nederlands ook niet de moedertaal is.

Nederlands voor Molukse volwassenen, derde deel van het pakket 'Bekal Hidup-volwasseneneducatie met Molukkers', geeft op handzame en praktische wijze achtergrond-informatie en didactische suggesties ten behoeve van onderwijs Nederlands in de VE. Twee hoofdstukken geven informatie over de talen van Molukse volwassenen, het Moluks Maleis en het door het Moluks Maleis beïnvloede Nederlands. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan specifieke communicatiepatronen en wordt een onderscheid gemaakt in het Nederlands van de eerste, tweede en derde generatie. De volgende vier hoofdstukken

gaan in op aanbod en didactiek van het Nederlands, waarbij in onderscheiden hoofdstukken aandacht besteed wordt aan respectievelijk Nederlands voor ouderen, voor ouders, en voor werkzoekenden. In elk van deze hoofdstukken is ook aandacht voor de specifieke leerbehoeften van elk van deze doelgroepen.

Het boek wordt gecompleteerd met een materiaal- en literatuurlijst en een adressenlijst.

M. Haitsma & B. Tahitu, *Nederlands voor Molukse volwassenen*. Praktijksuggesties voor docenten. Utrecht, Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers, 1996. 94 blz. ISBN 90-733-88-70-8, f 22. Adres: Postbus 13375, 3507 LJ Utrecht. tel. 030: 233 39 00; fax 030: 231 62 75.

ADRESSEN AUTEURS

Carien Bakker
Arubastraat 115
9715 RV Groningen

Inge van Balen
Centrale Opvang Vluchtelingen (COV)
Loolaan 59
7314 AG Apeldoorn

Maeike Bosma
J.W. Frisostraat 85a
9717 EN Groningen

Herman Giesbers
SG Durendael, AMA-project
Kerkplein 28
5061 EB Oisterwijk

Carry van de Guchte
Faculteit Letteren KUB
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

Paul Hermesen
Eikendreef 29
5707 BP Helmond

André Hoekstra
Drenthelaan 46
9642 GC Veendam

Udo Holtappels
Eikendreef 29
5707 BP Helmond

Martine Jetten
Heemraadstraat 169
2586 ST Scheveningen

Jeanne Kurvers
Faculteit Letteren KUB
Postbus 90153
5000 LE Tilburg